

Ольга ПЕНЯЗЬКОВА

аспірант Київського університету права
Національної академії наук України
olgapenyazkova@gmail.com

УДК 347.7

ПОРУШЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРАВИЛ ЯК ОЗНАКА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО У СТАТТІ 239 «ЗАБРУДНЕННЯ АБО ПСУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ» КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У статті 239 «Забруднення або псування земель» Кримінального кодексу України (КК України) передбачається відповідальність за забруднення або псування земель речовинами, відходами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля, внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля. У зв'язку з цим важливого значення для кримінально-правової кваліфікації набуває встановлення такого суспільно небезпечного діяння, як порушення спеціальних правил, без якого фактично неможливе інкримінування особі вчинення відповідного злочину. Це діяння є проявом міжгалузевої бланкетності та чітко вказує на те, що під час кваліфікації за ст. 239 КК України слід звертатися до регулятивного законодавства, яке визначає спеціальні правила щодо недопущення забруднення або псування земель [1, с. 79–81; 2, с. 219, 235; 3, с. 45–46]. Таке ж основне суспільно небезпечне діяння передбачене у ст. 241 «Забруднення атмосферного повітря» та ст. 243 «Забруднення моря» КК України.

Проблема з'ясування змісту поняття «порушення спеціальних правил» розглядалася у працях таких науковців, як А.А. Євдокимов, Н.В. Мірошніченко, М.В. Мухортова, В.О. Навроцький, А.А. Тер-Акопов, А.М. Шульга, Г.З. Яремко, та інших. Водночас у теорії

кримінального права цей аспект ще не достатньо висвітлений.

Метою статті є характеристика такого основного суспільно небезпечного діяння у складі злочину, передбаченого у ст. 239 КК України, як порушення спеціальних правил.

Як зазначає А.М. Шульга, закріплені в диспозиції ст. 239 КК України спеціальні правила не є кримінально-правовим поняттям; вказівка на спеціальні правила лише конкретизує зміст кримінально караного правопорушення [4, с. 109]. А.А. Євдокимов відносить вказані вище злочини до порушення спеціальних правил екологічної безпеки [5, с. 230].

Згідно із загальноприйнятим розумінням правило – це «зібрання якихось положень, що визначають порядок ведення або дотримання чого-небудь» [6, с. 1100]. Спеціальні правила можуть міститися у будь-яких нормативних актах: законах, указах, постановах, інструкціях. Таким чином, спеціальні правила повинні здебільшого мати нормативний характер. Однак, на нашу думку, об'єктивна сторона злочину, передбаченого в ст. 239 КК України, матиме місце у випадку, коли винуватий порушив спеціальні правила індивідуального характеру (наприклад, не дотримався вимог, що містяться у наряді на виконання певних видів робіт). Отже, *спеціальні правила повинні мати нормативний або індивідуальний характер.*

Як зазначає М.В. Мухортова, адресатом спеціальних правил має бути конкретний представник професії, посади, до обов'язків якого входить знання сутності цих правил, тобто порушник повинен бути безпосереднім суб'єктом цих правил. Науковець справедливо пропонує всі випадки неналежного виконання професійних обов'язків іменувати халатністю [7, с. 176]. Отже, ознакою спеціальних правил слід визнавати наявність конкретної особи, на яку покладено відповідні обов'язки тим чи іншим актом нормативно-господарського характеру.

Правила, які є складовою суспільно небезпечною діяльністю, передбаченою у ст. 239 КК України, повинні бути спеціальними. В теорії права правила поділяються на загальні та спеціальні. На думку А.А. Тер-Акопова, загальні правила не потребують спеціальних знань, не належать до спеціальної сфери діяльності та адресовані всім громадянам. На відміну від них спеціальні правила призначені для певної категорії осіб, зайнятих у певній сфері спеціальної діяльності, вчиняються спеціальним способом з використанням спеціального становища суб'єкта та спеціальних засобів [8, с. 24]. Як зауважують автори одного з практичних посібників, відповідну нормативну основу становлять, зокрема, Земельний кодекс України, інші закони України – «Про пестициди і агрохімікати», «Про меліорацію», «Про відходи» тощо, а також численні підзаконні нормативні акти (наприклад, Методика визначення розмірів шкоди, зумовлена забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства) [9, с. 154–155]. З огляду на формулювання диспозиції ч. 1 ст. 239 КК України, зазначимо, що законодавець передбачив у ній як діяння порушення суб'єктом злочину спеціальних правил поведінки з речовинами, відходами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля. Таким чином, відповідні правила, якими на особу покладаються відповідні обов'язки, повинні мати спеціальний характер.

Н.В. Мірошніченко справедливо стверджує, що для притягнення особи до кримінальної відповідальності за порушення спеціальних правил слід установити, що вони

мають юридичну силу та можуть застосовуватися до конкретної ситуації [10, с. 272]. На думку цієї дослідниці, під час кваліфікації відповідних злочинів (зокрема й передбаченого ст. 239 КК України) слід встановити: чи прийняті ці акти належним суб'єктом та чи опубліковані належним чином; чи відповідають правила Конституції України; чи відсутні суперечності між нормативними актами різної юридичної сили; який характер мають спеціальні правила: обов'язковий чи рекомендаційний; які межі дії спеціальних правил у часі, в просторі та за колом осіб. Отож ще однією ознакою спеціальних правил є їх юридична сила на момент вчинення порушення.

Окрім того, спеціальні правила, порушення яких тягне кримінальну відповідальність за ст. 239 КК України, повинні мати не рекомендаційний, а обов'язковий характер. Адже очевидно: якщо спеціальні правила не зобов'язують особу вчинити певні дії, а лише рекомендують це робити, залишаючи за нею право вибору варіанта поведінки, то не можна відносити невиконання відповідних правил до умови притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 239 КК України. Так, наступна ознака спеціальних правил – це можливість притягнення до кримінальної відповідальності лише за порушення обов'язкових спеціальних приписів.

Важливо також конкретизувати, якої сфери життєдіяльності людини стосуються спеціальні правила, порушення яких тягне за собою кримінальну відповідальність за ст. 239 КК України. З формулювання диспозиції цієї статті дати однозначну відповідь не вбачається можливим. Її тлумачення дає змогу дійти висновку, що спеціальні правила стосуються сфери поведінки з речовинами, відходами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля. Зауважимо, що відповідні речовини та матеріали є засобами вчинення злочину, передбаченого у ст. 239 КК України, та підлягають обов'язковому доказуванню в конкретному кримінальному провадженні. У проаналізованих далі вироках знаряддям учинення злочину здебільшого визнаються відходи (наприклад, тверді побутові відходи, будівельні відходи). Деякі суди

не обмежуються звичайною вказівкою на знаряддя забруднення або псування земель, а зазначають елементний склад відходів, перевищення у них забруднюючих речовин відносно встановлених норм (вирок Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 17 лютого 2015 року) [11]. Такий самий підхід мав місце у вирокі Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 21 січня 2014 року, в якому вказано, що забруднення земель відбулося забороненими для використання пестицидами хлорорганічної групи, які є високотоксичними для людей та тварин, мають виражений ефект кумуляції (накопичення в організмі, жировій тканині) [12]. На нашу думку, саме такий підхід є найбільш правильним, оскільки дає можливість визначити, чи є відходи шкідливими для життя, здоров'я людей та довкілля, а надалі правильно встановити наслідки вчинення злочину, передбаченого у ч. 1 ст. 239 КК України, у виді створення небезпеки для життя, здоров'я людей чи довкілля.

Крім того, зауважимо, що в регулятивному законодавстві, диспозиції ст. 239 КК України та ст. 52 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) має місце різний перелік забруднюючих агентів. Так, у ст. 1 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» передбачено, що такими забруднюючими агентами є пестициди і агрохімікати, важкі метали, радіонукліди та інші речовини [13], тоді як відповідно до ст. 239 КК України ними визнаються речовини, відходи чи інші матеріали, шкідливі для життя, здоров'я людей або довкілля, а за ст. 52 КУпАП – це хімічні і радіоактивні речовини, нафта та нафтопродукти, неочищені стічні води, виробничі та інші відходи. Вважаємо, найбільш вдалим є підхід, запропонований у ст. 239 КК України, що відповідає загальним правилам конструювання ознак складів злочинів, які повинні мати описовий характер та передбачати узагальнюючу вказівку на властивості певних предметів або явищ. Отож перелік забруднюючих агентів доцільно змінити в регулятивному законодавстві та у диспозиції ч. 1 ст. 52 КУпАП.

Вказівка в диспозиції ст. 239 КК України на порушення спеціальних правил передбачає змішану протиправність відповідного злочину

[14, с. 117–125; 15, с. 5–15]. М.І. Пікуров вважає, що подвійний характер протиправності виявляється у тому, що за своєю природою вона є кримінальною, але спосіб її описання – змішаний. Таким чином, змішана протиправність не утворює самостійного виду та належить до кримінальної [15, с. 6]. Вказаний науковець таку юридичну конструкцію, як порушення спеціальних правил, називає «складом всередині складу», що передбачає необхідність початкового встановлення ознак дисциплінарного проступку зі всіма необхідними елементами (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона), а вже потім – ознак, що перетворюють проступок у злочин [16, с. 148]. Погоджуючись із зазначеним вище підходом, зауважимо, що в жодному проаналізованому нами вирокі не було встановлено цю преюдиційну частину складу злочину, передбаченого у ст. 239 КК України, що слід вважати істотним недоліком, який ставить під сумнів правильність та законність результату кваліфікації за вказаною статтею. На нашу думку, змішана протиправність, яка має місце у випадку порушення спеціальних правил, повинна знаходити своє відображення в усіх процесуальних документах, і особливо у вирокі суду. В них має бути доведено, що винувата особа не лише забруднила або зіпсувала землі, а й порушила спеціальні правила. При цьому слід звертати увагу на те, що порушення особою спеціальних правил можна вважати доведеним у конкретному кримінальному провадженні, якщо буде встановлено всі складові спеціальних правил, які характеризувалися вище.

Важливим аспектом розуміння злочинів, що порушують спеціальні правила, є встановлення того, в якій формі може бути вчинене це суспільно небезпечне діяння: дії або бездіяльності. Е.М. Зінченко, який досліджував проблему кримінальної відповідальності за порушення правила безпеки гірничих робіт, писав, що порушення правил – це спосіб учинення злочину, який може бути як активною дією – прямим впливом на предмети та відносини, так і пасивною бездіяльністю, тобто коли особа дозволяє безперешкодно взаємодіяти об'єктам навколишньої дійсності [17, с. 34].

М.В. Мухортова вважає, що злочини, пов'язані з порушенням спеціальних правил, можуть вчинятися шляхом дії або бездіяльності,

а сам факт порушення приписів можна уявити як спосіб учинення діяння, тобто обов'язковою ознакою об'єктивної сторони злочину, і відносити до кваліфікуючої ознаки злочину, що визначає особливості суб'єктивної та об'єктивної сторін злочину [7, с. 174].

Не можемо погодитися з цими дослідниками в тому, що порушення правил є способом учинення злочину. Адже спосіб як факультативна ознака об'єктивної сторони складу злочину сам собою існувати не може. Він передбачається разом із суспільно небезпечним діянням. Аналіз диспозиції ст. 239 КК України, а також інших диспозицій статей цього розділу свідчить про те, що порушення спеціальних правил є основним суспільно небезпечним діянням винуватого.

На думку А.А. Тер-Акопова, в ситуації порушення спеціальних правил дія та бездіяльність існують у єдності: одне завжди поєднується з іншим, за кожною дією стоїть бездіяльність, і навпаки. Тому, як стверджує цей науковець, якщо акт поведінки може виражатися у дії та бездіяльності, то він не може повністю зводитися ні до одного, ні до іншого, а утворює самостійну форму, яка включає ознаки і одного, й іншого [8, с. 6].

На протигвагу такому підходу О.І. Бойко стверджує, що у випадку, коли в статті КК України передбачена відповідальність за порушення спеціальних правил, зовні та буквально, на перший погляд, мова йде про активні делікти – порушення. Однак діапазон спеціальних приписів по службі чи роботі надзвичайно великий, має у своєму арсеналі вимоги з технології активних дій (що та в якій послідовності виконувати) і вимоги утримання (від самодіяльності та ризику). Вказівки першого роду значно більше, що закономірно трансформують загальноприйняте «порушення» у класичне невиконання – бездіяльність [18, с. 113].

Вважаємо, останній підхід є більш виваженим та таким, що відповідає загальноновизнаним умовам кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність і особливості спеціальних правил, недотримання яких призводить до наслідків, визначених у диспозиції статті Особливої частини КК України. Як вдало зауважує Н.В. Мірошніченко, віднесення порушення спеціальних правил до бездіяльності зумовлює побу-

дову такого алгоритму під час кваліфікації: 1) визначення кола правил, які регулюють поведінку суб'єкта в тій чи іншій ситуації; 2) встановлення юридичної сили та можливості застосування спеціальних правил у тій чи іншій ситуації; 3) визначення того, які саме конкретні дії дозволялися або заборонялися спеціальними правилами; 4) встановлення того, що особа, яка не виконала ті чи інші приписи спеціальних правил, була зобов'язана їх виконати; 5) визначення того, що особа, яка не виконала вимог спеціальних правил, мала реальну можливість виконати потрібну дію [10, с. 270–279].

Аналізуючи умову кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність, що полягає у необхідності встановлення того, що особа, яка не виконала ті чи інші приписи спеціальних правил, була зобов'язана це зробити, А.А. Тер-Акопов вважає, що відповідний обов'язок виникає лише в тому випадку, якщо при покладенні цього обов'язку будуть дотримані умови та порядок, передбачені тим чи іншим нормативним актом. При цьому вказаний науковець теоретично виважено описує ситуації відхилення від цього правила, які впливають на кваліфікацію дій винуватого. На його думку, у випадку, якщо спеціальні правила порушуються особою, яка взяла на себе їх виконання самовільно або на прохання іншої особи, на яку було покладено обов'язок дотримуватися цих спеціальних правил, то ця особа не може нести відповідальність за порушення спеціальних правил; якщо особа порушує спеціальні правила та була прийнята на роботу за неправдивою підставою, то її відповідальність за бездіяльність може наставати лише в тому випадку, коли особа порушила обов'язки загального характеру, які об'єктивно могли бути нею дотримані; якщо порушуються спеціальні правила, покладені на громадян помилково, то визнавати їх суб'єктами таких порушень не можна [8, с. 73–92]. Враховуючи зазначене вище, вважаємо за доцільне в диспозиції ст. 239 КК України змінити формулювання першого суспільно небезпечного діяння, вказавши, що відповідний злочин вчиняється шляхом недотримання спеціальних правил. Саме таке формулювання дасть змогу чітко вказати на форму його вчинення (бездіяльність) та уник-

нути неправильної кваліфікації за ст. 239 КК України у випадку вчинення винуватим активних дій, приклади яких із судових вироків будуть наводитися нижче.

Так, проаналізувавши 16 вироків, постановлених за ст. 239 КК України, можна дійти висновку, що у 4 з них (25%) суди не звертають уваги на суспільно небезпечне діяння, яке характеризувалося вище, не вказують, у чому виразилося порушення спеціальних правил. Вважаємо це неприпустимою помилкою, оскільки зазначене може свідчити про недоведеність об'єктивних ознак складу злочину, передбаченого у ст. 239 КК України, та ставить під сумнів правильність кваліфікації у конкретних випадках. В інших вироків, що вивчалися нами, має місце різний підхід щодо описання першого суспільно небезпечного діяння у цій статті. В 7 вироків (44%) суди посилаються на порушення винуватим природоохоронного законодавства України, зокрема Земельного кодексу України, законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про відходи», «Про охорону земель», вказуючи конкретні статті, які зобов'язують осіб дотримуватися вимог природоохоронного законодавства в частині порушення правил поводження з небезпечними речовинами та матеріалами. Водночас у 5 вироків (31%) суди посилалися не лише на нормативно-правові акти, які покладають на особу відповідні обов'язки, а й на конкретні пункти посадових інструкцій, відповідно до яких на винувату особу покладался обов'язок вживати належних заходів щодо недопущення забруднення об'єктів навколишнього природного середовища, у тому числі земельних ділянок. В окремих вироків наводяться такі пункти посадових інструкцій, які не вказують, що особа була зобов'язана належно поводитися з небезпечними речовинами та матеріалами. Наприклад, у вирокі Марганецького міського суду Дніпропетровської області від 17 листопада 2016 року зазначено, що особа, яка засуджена ним за ст. 239 КК України, згідно з п. 2.1 посадової інструкції була зобов'язана керувати виробничо-господарською та фінансово-економічною діяльністю підприємства відповідно до вимог чинного законодавства [19]. Вбачається, що у цьому пункті посадової інструкції передбачено загальний, а не спеціальний обов'язок, який пов'язаний із дотриманням правил по-

водження з небезпечними речовинами чи відходами або дотриманням природоохоронного законодавства у діяльності, що здійснювалася винуватим. Відтак кваліфікація за ст. 239 КК України в розглядуваному вирокі є сумнівною. На відміну від цього судового рішення у вирокі Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 12 липня 2013 року правильно визначено покладення на конкретну особу відповідних спеціальних обов'язків. У ньому міститься таке формулювання: згідно з п. 2.4 посадової інструкції заступника директора на нього покладено обов'язок виконувати спеціальні правила щодо запобігання забрудненню земель, а відповідно до наказу директора цю особу було призначено відповідальним за виконання природоохоронних заходів [20]. У вирокі Центрально-Міського районного суду м. Горлівки від 8 січня 2014 року факт покладення на особу спеціальних обов'язків було правильно підтверджено судом такими актами індивідуальної дії, як наряд та дорожній лист [21]. Сумнівною, на нашу думку, є кваліфікація дій винуватого за ст. 239 КК України у вирокі Жовтотовського міського суду Дніпропетровської області від 15 вересня 2014 року, оскільки, як у ньому вказано, особа не порушила спеціальних правил, а надала усні вказівки підлеглому працівникові – майстру дільниці санітарної очистки щодо розміщення твердих побутових відходів шляхом зсіпання їх на поверхневий шар ґрунту [22]. У цьому випадку суд не встановив, що особа, яка засуджена за ст. 239 КК України, була зобов'язана дотримуватися правил безпеки з небезпечними речовинами та матеріалами і не забруднювати земельних ділянок. Окрім того, порушення спеціальних правил не може полагати у наданні усних вказівок підлеглому. Такі діяння за наявності інших ознак можуть оцінюватися як підбурювання до вчинення злочину.

Отже, навіть у тих вироків, в яких правильно констатовано факт покладення на особу спеціальних повноважень, інші умови вчинення основного суспільно небезпечного діяння, які вже наводилися нами, судами не з'ясувалися, що загалом належить до негативних тенденцій у судовій практиці, які доцільно виправляти.

Враховуючи зазначене, можна підсумувати, що спеціальним правилам, порушення яких

передбачене як основне суспільно небезпечне діяння у ст. 239 КК України, притаманні такі ознаки: 1) нормативний або індивідуальний характер; 2) наявність конкретної особи, на яку покладено відповідні обов'язки; 3) спеціальний характер правил; 4) юридична сила спеціаль-

них правил на момент вчинення порушення; 5) обов'язковий характер правил, які порушуються; 6) спеціальні правила стосуються поводження з речовинами, відходами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля.

Список використаних джерел:

1. *Навроцький В.О.* Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / В.О. Навроцький. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.
2. *Пикуров Н.И.* Теоретические проблемы межотраслевых связей уголовного права: дисс. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Н.И. Пикуров. – Волгоград, 1998. – 410 с.
3. *Яремко Г.З.* Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України: моногр. / Г.З. Яремко; за ред. В.О. Навроцького. – Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2011. – 432 с.
4. *Шульга А.М.* Кримінально-правова охорона земель від забруднення або псування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / А.М. Шульга. – Харків, 2004. – 192 с.
5. *Евдокимов А.А.* Средства уголовно-правового обеспечения соблюдения специальных правил безопасности и их классификация / А.А. Евдокимов // Актуальные проблемы российского права. – 2011. – № 2. – С. 224–231.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
7. *Мухортова М.В.* Понятие преступлений, связанных с нарушением специальных правил / М.В. Мухортова // Актуальные проблемы российского права. – 2012. – № 3. – С. 169–178.
8. *Тер-Акопов А.А.* Ответственность за нарушения специальных правил поведения: моногр. / А.А. Тер-Акопов. – М.: Юридическая литература, 1995. – 176 с.
9. Злочини проти довкілля: кримінально-правова характеристика: практ. посіб. / О.О. Дудоров, Д.В. Каменський, В.М. Комарницький, Р.О. Мовчан / за ред. О.О. Дудорова; МВС України; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. – 616 с.
10. *Мирошниченко Н.В.* Преступления, связанные с нарушением профессиональных функций: проблемы уголовно-правовой теории и практики: дисс. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Н.В. Мирошниченко. – М., 2015. – 480 с.
11. Вирок Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 17 лютого 2015 року. Справа № 456/4642/14-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43131056>
12. Вирок Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 21 січня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/36785690>
13. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року № 963-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/963-15>
14. *Кудрявцев В.Н.* Объективная сторона преступления / В.Н. Кудрявцев. – М.: Госюриздат, 1960. – 244 с.
15. *Пикуров Н.И.* Квалификация следователем преступлений со смешанной противоправностью: учеб. пособ. / Н.И. Пикуров. – Волгоград: Изд-во ВСШ МВД СССР, 1988. – 55 с.
16. *Пикуров Н.И.* Комментарий к судебной практике квалификации преступлений на примере норм с бланкетными диспозициями / Н.И. Пикуров. – М.: Юрайт, 2009. – 488 с.
17. *Зинченко Э.Н.* Уголовная ответственность за нарушения правил безопасности горных работ / Э.Н. Зинченко. – К., 1979. – 146 с.
18. *Бойко А.И.* Преступное бездействие / А.И. Бойко. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. – 206 с.
19. Вирок Марганецького міського суду Дніпропетровської області від 17 листопада 2016 року. Справа № 180/1763/16-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>
20. Вирок Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 12 липня 2013 року. Справа № 202/27414/13-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>
21. Вирок Центрально-Міського районного суду м. Горлівки від 8 січня 2014 року. Справа № 253/15332/13-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>
22. Вирок Жовтоводського міського суду Дніпропетровської області від 15 вересня 2014 року. Справа № 176/2557/14-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>

ПОРУШЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРАВИЛ ЯК ОЗНАКА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО У СТАТТІ 239 «ЗАБРУДНЕННЯ АБО ПСУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ» КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Розглянуто порушення спеціальних правил як основне суспільно небезпечне діяння у складі злочину, передбаченого у ст. 239 «Забруднення або псування земель» КК України. Зроблено висновок, що спеціальним правилам притаманні такі істотні ознаки: їх нормативний або індивідуальний характер; наявність конкретної особи, на яку покладено відповідні обов'язки; спеціальний характер правил; юридична сила спеціальних правил на момент вчинення порушення; обов'язковий характер правил, які порушуються; спеціальні правила стосуються поводження з речовинами, відходами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля.

Ключові слова: спеціальне правило; порушення спеціального правила; забруднення земель; псування земель; суспільно небезпечне діяння.

Ольга ПЕНЯЗЬКОВА

НАРУШЕНИЕ СПЕЦИАЛЬНЫХ ПРАВИЛ КАК ПРИЗНАК СОСТАВА ПРЕСТУПЛЕНИЯ, ПРЕДУСМОТРЕННОГО В СТАТЬЕ 239 «ЗАГРЯЗНЕНИЕ ИЛИ ПОРЧА ЗЕМЕЛЬ» УГОЛОВНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ

Рассмотрено нарушение специальных правил как основное общественно опасное деяние в составе преступления, предусмотренного в ст. 239 «Загрязнение или порча земель» УК Украины. Сделан вывод, что специальным правилам присущи следующие существенные признаки: их нормативный или индивидуальный характер; наличие конкретного лица, на которое возложены соответствующие обязанности; специальный характер правил; юридическая сила специальных правил на момент совершения нарушения; обязательный характер нарушаемых правил; специальные правила касаются обращения с веществами, отходами или другими материалами, вредными для жизни, здоровья людей или окружающей среды.

Ключевые слова: специальное правило; нарушение специального правила; загрязнение земель; порча земель; общественно опасное деяние.

Olha PIENIAZKOVA

VIOLATION OF SPECIAL RULES AS A FEATURE OF CORPUS DELECTI SET FORTH IN ARTICLE 239 «LAND POLLUTION OR DETERIORATION» OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

The article deals with the violation of special rules as the main socially dangerous act as part of the crime envisaged in Art. 239 «Pollution or damage to land» of the Criminal Code of Ukraine. It is concluded that special rules are characterized by such essential features: their normative or individual character; the presence of a specific person in charge of the respective duties; special character of rules; the legal force of the special rules at the time of the violation; obligatory nature of the rules that are violated; special rules apply to the handling of substances, wastes or other materials that are harmful to life, human health or the environment.

Keywords: special rule; violation of special rule; pollution of lands; damage to land; socially dangerous act.

